

DARSLARDA PAST O‘ZLASHTIRUVCHI O‘QUVCHILAR USTIDA ISHLASH BO‘YICHA MAKTAB PSIXOLOGI VA SINF RAHBARINING HAMKORLIGI

Astanova Nozigul Niyozovna

Buxoro viloyati Jondor tumani
45- maktab amaliyotchi psixologi

Mansurova Gulsara Po‘lotovna

Buxoro viloyati Jondor tumani
30- maktab amaliyotchi psixologi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada past o‘zlashtiruvchi o‘quvchilar bilan ishlashda maktab psixologi hamda fan o‘qituvchilarining birgalikda olib borishi lozim bo‘lgan pedagogik-psixologik jarayonlari, texnologiyalari muhokama etilgan.

Kalit so‘zlar: Texnologiya, psixologiya, past o‘zlashtiruvchi o‘quvchi, maktab, metod.

Yoshlarning ma‘naviy-axloqiy tarbiya mavzusi jamiyatda doimo muhimdir. Axir, mamlakatning kelajagi keyingi avlodlar hayotlarida qanday qadriyatlarga olib keladi. Yoshlarga o‘z mamlakatining iqtisodiy va madaniy xususiyatlarini chuqurroq tushunishga, tabiatning go‘zalligi va o‘ziga xosligini va uning fuqarosi tomonidan munosib va foydali bo‘lish haqida o‘ylashga yordam berish uchun mo‘ljallangan.

Yosh avlodning vatanparvarligi haqidagi savollar vatanning sadoqati, davlatning qonunga bo‘ysunadigan fuqarolari inson taraqqiyoti tarixidagi olimlarning diqqat markazida turishardi. Buyuk faylasuflar, o‘qituvchilar qadimgi zamonlardan bu masalaga jiddiy etibor berishdi.

Bugungi kunda vatanparvarlik va o‘z Vatani muhabbat tuyg‘ularini saqlash va rivojlantirish davlat va jamiyatning strategik vazifasidir.

Chunki aynan vatanparvarlik, aynan Vatani sevadigan keng xalq ommasi davlat va uning barcha aholisi xavfsizligi va barqarorligining garovidir. So‘nggi yillarda sifatli o‘zgarishlar yuz berdi. Mamlakatimizda vatanparvarlikning kuchayishi ko‘p jihatdan muhim va muhim voqealar bilan bog‘liq: G‘alaba kuniga bag‘ishlangan bayram tadbirlari, "Xotira va qadrlash kuni".

Shu munosabat bilan, hozirda bolaligida bolalarda vatanparvarlik tuyg‘ulari, asoslari va o‘zini tutish madaniyatini tarbiyalashga shoshilinch ehtiyoj mavjud va

shuning uchun ona madaniyati, ota va onaga o'xshab, bola qalbining ajralmas qismiga, fuqaroning va vatanparvarning shaxsini yaratadigan boshlang'ichga aylanishi kerak.

Bizningcha, o'qituvchining past o'zlashtiruvchi o'quvchilardagi "men timsoli"ni korreksiya qilish borasidagi psixologik kompetentligini rivojlantirish dasturini quyidagi xususiyatlarga ega bo'lganda samaraliroq bo'ladi:

- o'qituvchining pedagogik mehnati muammolarini butunligicha idrok eta olish;
- individual yondashuvni qo'llagan holda psixologik yordam dasturini tuzishga kirishish;

- ta'limda shaxslilik-rivojlantirish yondashuviga tayanish.

Binobarin ta'lim muassasalari xarakterining o'zgarishi past o'zlashtiruvchi o'quvchilar korreksiyasi jarayoniga faqat o'qituvchilarni emas, balki keng jamoatchilikning faol ishtirokini ta'minlash zaruratini taqozo etadi.

Aytish joizki, har bir pedagogning past o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan ishlashiga psixologik yondashuv konsepsiyasining mohiyati mutaxassis-lar va jamoatchilik sa'y-harakatlarini tarbiyasi qiyin o'smirlar hayotiy faoliyatini optimal sharoitlarini ularning shaxslilik xususiyat-larini hisobga olgan holda mazmuniy va tashkiliy-metodik ta'minlash uchun kompleks, ilmiy jihatdan asoslangan kordinasiyalashgan holda birlashtirish dan iborat .

Alohida ta'kidlash joizki o'quvchi uchun muvaffaqiyatli vaziyatning yuzaga kelishi to'g'ridan-to'g'ri pedagogning kasbiy va shaxslilik doirasida o'zini o'zi baholashi, uning kasbiy motivatsiyasi xususiyatlariga bog'liq. Shundan kelib chiqqan holda, psixologning pedagoglari bilan asosiy ishi o'qituvchi tomonidan o'z kasbiy pozitsiyasini aniqlab olishga, shaxsiy mas'uliyatini dolzarblashtirishga va tarbiyasi qiyin o'smirdagi "men timsoli"ni o'zgartirishga ijobiy ustanovkani shakllantirishga yo'naltirilgan bo'lishi bilan xarakterlanadi.

Kichik maktab yoshi davrida faoliyatni va xulq-atvorni motivlashtirish o'ziga xos xususiyatlarga ega. "Bolalar nimani yaxshi ko'rishadi va nimani istashadi?" degan savolga S.T.Shatskiy shunday javob beradi:

1. Bolalarda til topishish instinkti kuchli rivojlangan, ular bir-birlari bilan tezda tanishib oladilar – o'yinlar, hikoyalar, o'zaro gap sotish, lofchilik kabilar ana shunday instinkning belgilaridir.

2. Bolalar tabiatan mohir tadqiqotchi. Ulardagi tez qo'zg'aluvchanlik, oxiri ko'rinmaydigan savollar, hamma narsaga tegib ko'rish, ushlab ko'rish, tatib ko'rishga intilish sababi ana shunda.

Muayyan bir turdagi stimullarni tahlil etish uchun amerikalik professor G.Overstritning "Inson xulq-atvoriga ta'sir ko'rsatish" deb nomlangan kitobida keltirilgan fikrlarga e'tiborni qaratsak, foydadan xoli bo'lmaydi. G.Overstritning ta'kidlashicha, xulq-atvorimiz va xatti-harakatlarimiz zamirida biz uchun eng qimmatli

bo'lgan orzularimiz yotadi. Kimnidir u yoki bu ko'rinishdagi xatti-harakatlarni bajarishga undashni o'z oldigan vazifa qilib qo'yganlar uchun eng yaxshi maslahat shunday: avvalo o'z suhbatdoshingizni nimanidir qattiq istashga majbur qiling. Kimki buni uddalay olsa, butun dunyoni egallaydi, agar uddalay olmasa, yakkalanib qoladi.

Istaklarga tayaning. Bolalar nimani istashadi – bu o'qituvchining olidida turgan bosh masala bo'lib hisoblanadi. Shuni mudom yodda tutishimiz va anglashimiz lozimki, faqat biz nimani istashimizgina muhim emas, balki bolalar nimani istashlari ham juda muhimdir. Uni sindirishga va qayta qurishga urinmang: u o'z xohish-istaklari uchun aybdor emas. Tarbiyaning tabiatga moslanganligi g'oyasini yodda tuting. O'qituvchining vazifasi – agar pedagogik maqsadlarga mos kelmasa, intilishlarning yo'nalishini o'zgartirish.

Qiziqishlar va mayllarni hisobga oling⁹. Tushunish – kechirish demakdir, degan hikmat bor. O'quvchini agar o'qituvchi tushunmasa, kim tushunadi? O'quvchilar orasida hech narsaga qiziqmaydigani bo'lmaydi. Bu allaqachon hammamiz uchun ma'lum bo'lgan aksioma bo'lsa ham, hamon biz o'quvchilar qiziqishlarini hisobga olishni o'rganmaganmiz.

O'quvchining niyatini bilishga harakat qiling. Niyat ehtiyoj asosida paydo bo'ladi. Masalan, o'quvchi fermer bo'lishni niyat qildi deylik. U har kuni xo'jalikda biror bir ish qilishni niyat qiladi. U hamma narsani o'ylab qo'ygan, rejalashtirgan, hatto vaqt byudjetidan bir qismini shu ish uchun ajratgan. O'ylab ko'ring, agar qo'pol ravishda uning rejalarini buzib qo'ysangiz nima bo'ladi. Agar o'qituvchi o'z ishlarini belgilab qo'ygan bolaga rejalarini o'zgartirib yuboradigan topshiriq bersa, u muvaffaqiyatsizlikka uchraydi. Shunday – ikki yo'ldan birini tanlash vaziyatiga tushib qolgan o'quvchining xulq-atvorida keskin o'zgarishlar paydo bo'ladi.

O'quvchining hurmatga sazovor bo'lish istagini rag'batlantiring. Hurmat-e'tibor qozonish istagi hamma odamda mavjud bo'ladi. Ko'pgina bolalar bilim uchun emas, balki e'tiborga tushish uchun o'qishga harakat qiladilar. Ularni yuqori darajadagi raqobat muhiti o'ziga tortadi. Agar bu stimuly o'quvchi ongida ildiz otib, o'rnishib qolgan bo'lsa va ta'lim jarayoniga ijobiy ta'sir ko'rsatsa, undan to'g'ri foydalanishga harakat qilish kerak.

O'quvchida tashabbuskorlikni hamda unda bor bo'lgan barcha ijobiy fazilatlarni uning qadr-qimmatini joyiga qo'yish orqali rivojlantiring. Agar sharoit shuni talab qilsa, biroz yolg'on ishlatishdan ham qo'rqmang. Chunki aldash – bu kishiga aynan u o'zi haqida o'ylaganlarini gapirish demakdir. Siz ishlatgan bu beozor yolg'on tarbiyalanuvchida yangi kuch-g'ayrat oqimini paydo etishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. Adler A. Praktika i teoriya individualnoy psixologii. SPb., 2003 – B-23.
2. Alimbayeva Sh “O‘smirlar o‘quv faoliyatida xavotirlanish namayon bo‘lishining psixologik xususiyatlari” nom dis T.: 2012,- B.149.
3. Выготский Л.С. Психология развития человека. – М.: Изд-во Смысл; Изд-во Эксмо, 2005. –S.665.
4. Galperin P.Ya., psixologii tvorcheskogo myshleniya// Voprosy psixologii. G.1982 – № 5
5. Davletshin M.G., Abduraxmonov F.R. “Qadimgi Sharq mamlakatlarida psixologik fikr taraqqiyoti”. – T.: 1995. –B.26.
6. Leongard K. Aksentuirovannyye lichnosti (sbornik). Kiyev. 1981.-B.23.
7. Obshaya psixologiya / Pod red. A.V.Petrovskogo. - M., Pavlov I.P. Mozg i psixika 1986. - S. 201-202.
8. Petrovskiy V.A. Psixologiya neadaptivnoy aktivnosti. – M.: Rossiyskiy otkrytyy universitet, 1992. – S.222.
9. Piaje J. Affektivnoye bessoznatelnoye i kognitivnoye bessoznatelnoye. Voprosy psixologii. № 6., 1996. –S.25 - 31.
10. Tixomirov, O. K. Psixologiya myshleniya / O.K.Tixomirov. – M., 1984. –B.134.
11. Shibutani T. Sosialnaya psixologiya. M.: Feniks, 2002. – S.544